

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในเขตหมู่บ้านห้วยอีค่าง ตั้งอยู่บนพื้นฐานความคิดของผู้วิจัยที่ยอมรับว่าชุมชนท้องถิ่นชาวกะเหรี่ยง หรือชาวบ้านมีความรู้ และภูมิปัญญาที่สั่งสมสืบทอดต่อกันมาใช้ในการปรับตัวและแก้ไขต่อสภาวะแวดล้อม ให้เกิดการดำรงอยู่ได้ในสภาวะสมดุลตามธรรมชาติ ดังนั้นตัวผู้วิจัยคือ ผู้ที่เข้าไปแสวงหาภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินวิถีชีวิตของชาวบ้าน ให้สอดคล้องกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยวิธีการสร้างความสัมพันธ์ การศึกษา การสังเกต ในขบวนการสืบทอด การแก้ไขปัญหของชุมชนท้องถิ่น เพื่อนำมาสร้างเป็นองค์ความรู้ ในการตอบตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย จากการศึกษาในครั้งนี้สามารถจัดลำดับออกได้เป็น 3 ประการคือ สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะการวิจัย

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 ภูมิปัญญาชาวบ้านหมู่บ้านห้วยอีค่างกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรระบบเหมืองฝาย

ภูมิปัญญาชาวบ้าน มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องของระบบนิเวศวัฒนธรรม หรือความสัมพันธ์ระหว่างวิถีชีวิตกับ ดิน น้ำ ป่า ซึ่งเป็นระบบการผลิตเชิงวัฒนธรรมและเป็นองค์ความรู้ของชุมชนท้องถิ่น ที่มีการผ่านในกระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีการของชาวบ้านที่สั่งสมมาอย่างยาวนานในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม แต่ความรู้เหล่านี้มีบางส่วนได้มีการเปลี่ยนแปลงด้วยวิธีการผสมผสานวัฒนธรรมสมัยใหม่บ้างเพื่อความเหมาะสม หรือความรู้บางส่วนได้ลบเลือนไปเนื่องจากการรับวัฒนธรรมใหม่เข้ามาแทนที่ ดังนั้นการทบทวนเพื่อการรื้อฟื้น การรวบรวม การตรวจสอบ และการวิเคราะห์จึงเกิดขึ้นด้วยการศึกษา สังเกต การสนทนากับชุมชนท้องถิ่น และการปรึกษากับผู้รู้ สามารถสรุปได้ดังนี้

ภูมิปัญญาชาวบ้านของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องน้ำ ดิน และป่า

1) กะเหรี่ยงมีความเชื่อเกี่ยวกับ “นาที” หรือ “ผีน้ำ” ซึ่งชาวกะเหรี่ยงให้ความเคารพมาก เนื่องจากนาที คือ ผู้ปกปักรักษาแลรักษาน้ำ ให้น้ำ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของหมู่บ้านในการทำกิจกรรมต่างๆ ของวิถีชีวิต และสอดคล้องกับการอนุรักษ์ต้นน้ำลำธารตามสภาพธรรมชาติ ดังนั้นชาวกะเหรี่ยงจึงมีกฎเกณฑ์ของหมู่บ้านที่กำหนดกันมานานมากเกี่ยวกับน้ำ โดยมีการแบ่งน้ำออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้

1.1) น้ำขับ (ที่จีฟอ) เป็นบริเวณที่มีน้ำขีมน้ำขัอยู่ตลอดเวลา ตลอดปี บริเวณนี้จะเป็นป่าและมีต้นไม้ใหญ่ขึ้นอย่างหนาแน่น จะไม่มีผู้ใดเข้าไปรบกวนเพราะถือว่ามีผี หรือเจ้าของคอยรักษาอยู่

1.2) น้ำโปง (ที่มอ) น้ำที่เกิดขึ้นบริเวณที่ลุ่มของลำห้วย พื้นที่ดังกล่าวจะเป็นโคลนลึกมีน้ำขังตลอดปี ชาวบ้านจะเรียกว่าโปง ตรงบริเวณโปงชาวบ้านจะไม่ทำการเกษตรจะเว้นไว้และไม่เข้าไปใกล้ ถือกันว่าผีอยู่มาก

1.3) ลำห้วย (ที่โกะละ) เชื่อกันว่ามีนาที่ เป็นผู้รักษาน้ำอาศัยอยู่ในลำห้วย หรือบริเวณที่มีน้ำขังโดยทั่วไป จะห้ามไปทำความสกปรกให้เกิดขึ้นกับแหล่งน้ำประเภทรัน

1.4) น้ำผุด (ที่เปาห่อ) เป็นน้ำที่ไหลผุดขึ้นมาจากดินตลอดเวลาหรือที่เรียกว่า "น้ำออกภู" บริเวณดังกล่าวมีความอุดมสมบูรณ์ ห้ามเข้าไปรบกวน หรือทำลายป่า ถือว่ามีเจ้าของหรือผีรักษาอยู่

1.5) น้ำอ่างแก้ว (ที่เหมะเกอล่า) คือน้ำในแอ่งที่พื้นจะเกิดขึ้นในป่าที่ชุ่มชื้นสามารถใช้ดื่มได้ แต่ห้ามทำลาย หากละเมิดอาจมีภัยเกิดขึ้นได้

จากข้อห้ามและความเชื่อต่างๆ เกี่ยวกับแหล่งน้ำ โดยเฉพาะที่ลำห้วยทำให้ชาวกะเหรี่ยงสร้างฝายเพื่อนำน้ำมาใช้ในการเกษตรอย่างระมัดระวัง โดยจะมีพิธีกรรมของชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับน้ำ เพื่อให้ชาวบ้านนึกถึงบุญคุณของน้ำและการร่วมอนุรักษ์ไปตามความเชื่อดังกล่าวนี เราสามารถนำความเชื่อเหล่านี้มารวบรวมโดยการคำนึงถึงหลักการ เหตุผล และความจริง ที่สอดคล้องกับความเชื่อและพิธีกรรมเหล่านั้นแล้วถ่ายทอดให้กับนักท่องเที่ยว ได้ทราบวิธีการในการใช้ภูมิปัญญาสอดคล้องกับการรักษาระบบนิเวศ หรือที่เราเรียกว่า "นิเวศวัฒนธรรม" ซึ่งการวิจัยนี้มุ่งเน้นไปที่ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร และเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาดังกล่าวแล้วข้างต้นของชาวบ้านนั้นก็คือความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้นระหว่างชุมชนท้องถิ่นกับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ

2) ข้อห้ามเกี่ยวกับป่า ความเชื่อของชาวกะเหรี่ยงเกี่ยวกับป่า ซึ่งเป็นการอนุรักษ์ป่านั้นหมายถึง ดินดีจะเพาะปลูกได้ต้องอาศัยน้ำจากป่า ป่าทำให้ดินมาสารอาหารที่พืชต้องการ ชาวบ้านอาจอยู่ใกล้ที่ดินมากกว่า น้ำ และป่า แต่น้ำและป่ามีส่วนช่วยให้เกิดการผลิดและการดำรงชีวิตอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นจึงมีความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ช่วยให้เกิดความอุดมสมบูรณ์แก่ชาวบ้าน ดังเช่น เจ้าที่เจ้าดิน เทวดาและผีรักษาน้ำ รักษาป่า เป็นต้น จากการศึกษาสามารถกล่าวได้ว่าความคิดของชาวบ้านเป็นความคิดลักษณะองค์รวมไม่แยกส่วนเหมือนความคิดทางวิทยาศาสตร์ ในลักษณะของการแบ่งแยกหน้าที่อย่างชัดเจน ดังนั้นความคิดของชาวบ้านจึงออก

มาในรูปแบบของ ความเชื่อความศรัทธา เกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ พิธีกรรม เพื่อการคุ้มครองปกป้องรักษา และทำให้ดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

กะเหรี่ยงที่หมู่บ้านห้วยอีค่างมีการจัดแบ่งประเภทของป่าออกเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

2.1) กอเบโซ่ ได้แก่ ป่าแพะ ป่าประเภทนี้อยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลางระหว่าง 340 - 700 เมตร สภาพดินเป็นดินกรวด หน้าดินถูกกัดเซาะ ลักษณะเป็นป่าโปร่งเพราะมีต้นไม้ไม่หนาแน่น กะเหรี่ยงจะไม่ใช้ป่าชนิดนี้เป็นพื้นที่ทำกิน เพราะดินไม่ดีไม่เหมาะต่อการทำเกษตรกรรมแต่เหมาะกับการเก็บของป่า หรือป่าประเภทนี้เปรียบได้กับป่าเต็งรัง

2.2) เกอะเนอพา ลักษณะของป่าเป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์ ดินดี มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางระหว่าง 700 - 1,200 เมตร ดังนั้นกะเหรี่ยงจะตั้งบ้านเรือนและจัดทำพื้นที่ทำกินในเขตเกอะเนอพา จะเป็นบริเวณที่ราบริมห้วย ในลักษณะที่เขาจะทำนา พื้นที่ลาดเทเชิงเขาก็จะทำไร่หมุนเวียน และเปลี่ยนสภาพเป็นสวนผลไม้ และพืชเศรษฐกิจในปัจจุบัน ป่าประเภทนี้เปรียบได้กับป่าเต็งรังผสมสนเขา ป่าสนผสมก่อ ป่าเบญจพรรณ

2.3) เกอะเนอมือ มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางสูงกว่า 1,300 เมตร บริเวณดังกล่าวจัดเป็นป่าดิบ หรือป่าต้นน้ำลำธาร ป่าประเภทนี้กะเหรี่ยงจัดเป็นป่าอนุรักษ์ และเปรียบได้กับป่าดิบเขา

ชาวกะเหรี่ยงมีการจัดป่าใช้สอยและป่าอนุรักษ์ โดยเฉพาะป่าใช้สอย แบ่งออกเป็น ป่าใช้สอยของหมู่บ้านเพื่อการแสวงหาของป่า อาหาร ยา และสามารถตัดต้นไม้ในการสร้างที่อยู่อาศัยได้แต่ต้องขออนุญาตต่อคณะกรรมการหมู่บ้านก่อน สำหรับพื้นที่ทำกิน ได้แก่ พื้นที่นา สวน ไร่หมุนเวียน รวมถึงหมู่บ้านด้วย

ดังนั้นความเชื่อ พิธีกรรม ของวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่นบ้านห้วยอีค่างนับได้ว่าเป็นการส่งเสริมสืบต่อกันมานาน ทำให้มีความแข็งแกร่งทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นข้อดีของการสร้างความพร้อมทางการท่องเที่ยวด้วยเป็นปัจจัยพื้นฐาน ซึ่งเราสามารถประยุกต์วิถีชีวิตที่เป็นองค์รวมใน ความรู้ของชุมชนท้องถิ่นมาเป็นความรู้ที่ควรศึกษาให้นักท่องเที่ยวด้วยการตั้งมั่นบนพื้นฐานของการให้ความเคารพ เชื่อมั่น ในความเป็นชุมชนท้องถิ่นอย่างแท้จริง

5.1.2 ปัญหา และอุปสรรค ในการเตรียมความพร้อมหมู่บ้านห้วยอีค่างให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตร ในเขตตำบลแม่วิน อำเภอแม่อาง จังหวัดเชียงใหม่

5.1.2.1 ปัญหาและอุปสรรคทางด้านการบริหารจัดการ ของหมู่บ้านห้วยอีค่าง ในด้านการพัฒนาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตร ประกอบด้วย

1) การขาดการริเริ่มและการให้การสนับสนุนอย่างจริงจัง เนื่องจากหมู่บ้านห้วยอีค่าง มีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม ความเชื่อ และพิธีกรรมทางการเกษตร ความเชื่อ และพิธีกรรมยังคงเป็นแบบดั้งเดิมสืบทอดกันมา แต่ปัญหาคือการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการท่องเที่ยวของท้องถิ่นจะมีความซับซ้อนมาก และเกี่ยวข้องกับหน่วยงานหลายฝ่ายทั้งภาครัฐและเอกชน ดังนั้นผู้ที่มีอำนาจรับผิดชอบโดยตรงในพื้นที่จึงมีความสำคัญมากและจะต้องมีความเข้าใจเป็นอย่างดี รวมถึงการเห็นคุณค่าของการเตรียมความพร้อมของหมู่บ้านในทุกๆ ด้าน เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพและมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตและสังคมของชุมชนท้องถิ่นน้อยที่สุด โดยมีเป้าหมายของการเตรียมความพร้อม การวางแผน พัฒนา ให้สอดคล้องกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในระบบเหมืองฝาย หรือสอดคล้องกับการอนุรักษ์นิเวศวัฒนธรรมของหมู่บ้านเพื่อการศึกษา การเรียนรู้จากวิถีชีวิตจริง ด้วยการสนับสนุนปัจจัยต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและการท่องเที่ยว

2) การเข้าช้อนทางการปฏิบัติ หรือความขัดแย้งของหน่วยงานหลายๆ หน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่นั้นๆ ซึ่งบางครั้งทำให้เกิดการปกป้องสิทธิประโยชน์ขององค์กรของตนเองเป็นสำคัญ สืบเนื่องถึงประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นเป็นสำคัญ ทำให้แนวการปฏิบัติในภาพรวมจึงขาดการประสานและการรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างชัดเจน ทำให้การท่องเที่ยวในเขตตำบลแม่วินส่วนใหญ่เกิดการท่องเที่ยวแบบซ้ำแล้วซ้ำเล่าในพื้นที่ท่องเที่ยวเดิมๆ หรือเกิดการกระจุกตัวด้านการท่องเที่ยว

3) บริษัทนำเที่ยว ยังขาดข้อมูลที่แท้จริงเกี่ยวกับวัฒนธรรมและประเพณีทางการเกษตรในระบบเหมืองฝายของชุมชนท้องถิ่น ทำให้ส่งผลถึงการที่ไม่สามารถถ่ายทอดข้อมูลที่ถูกต้องให้กับนักท่องเที่ยวได้ จึงกลายเป็นการท่องเที่ยวแบบธรรมชาติโดยทั่วๆ ไป แทนที่จะเป็นการท่องเที่ยวเชิงเกษตร บริษัทควรมีการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งก่อนการจัดทำธุรกิจท่องเที่ยวในพื้นที่ควรสร้างความเข้าใจ อธิบายโครงการให้ผู้นำ ตัวแทน และชาวบ้านได้เข้าใจก่อน และการที่บริษัทนำเที่ยวไม่สามารถกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับรูปแบบการท่องเที่ยวของพื้นที่นั้นได้ ทำให้มีผลกระทบทางลบต่อระบบวิถีชีวิตของชุมชนในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมด้วย

4) ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับกำลังในการรองรับของสาธารณูปโภคของหมู่บ้านห้วยอีค่าง ประกอบด้วย สถานที่จอดรถซึ่งยังไม่มีความสะดวกและยัง อำนวยความสะดวกได้ไม่ดีเท่าที่ควรเป็น ห้องน้ำและห้องสุขาสาธารณะของหมู่บ้านยังไม่มีต้องจัดสร้างขึ้นเพื่อรองรับการท่องเที่ยวและการรักษาสุขภาพของส่วนรวม การจัดเตรียมที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวโดยเน้นเรื่องความสะดวกและคงความเป็นเอกลักษณ์ของหมู่บ้านไว้ให้มากที่สุด

5.1.2.2 ปัญหาและอุปสรรคทางด้านบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของหมู่บ้านห้วยอีค่าง ประกอบด้วย

1) การขาดในการสร้างความเข้าใจและจิตสำนึกที่ดี ในด้านการท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ให้กับชุมชนท้องถิ่น

2) ชาวบ้านไม่ได้มีส่วนร่วมเท่าที่ควรเป็น ไม่ว่าในด้านการศึกษา การวางแผน การจัดการ ทำให้ชุมชนท้องถิ่นใน บางครั้งเกิดการต่อต้าน หรือไม่ให้ความร่วมมือ เพราะการไม่ได้รับความรู้ที่ถูกต้อง หรือการปกป้องผลประโยชน์ที่ท้องถิ่นควรจะได้รับ

3) การขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ หรือกลุ่มตัวแทนของชุมชนท้องถิ่นที่มีความเข้มแข็งในการประสานงาน และการต่อรองทั้งภาครัฐ และภาคธุรกิจ เพื่อรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมของชุมชนท้องถิ่นให้มากที่สุด

5.1.3 ข้อเสนอเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อม ในการจัดทำการท่องเที่ยว และการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวัฒนธรรมระบบเหมืองฝายที่หมู่บ้านห้วยอีค่าง และหมู่บ้านใกล้เคียง

5.1.3.1 ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากการท่องเที่ยวรูปแบบเกษตรกรรมที่เน้นเอกลักษณ์ของวิถีชีวิต วัฒนธรรม และภูมิปัญญาที่สั่งสมกันมาจากบรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน และรวมถึงสภาพสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติของท้องถิ่นด้วย สำหรับการคมนาคมในพื้นที่มีความจำเป็น แต่ไม่ถึงกับความต้องการในการคมนาคมอย่างสะดวกสบาย เพราะการเดินทางที่สะดวกสบายไม่ได้สะท้อนถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และสังคมที่ยังต้องอาศัยการปรับตัวทางธรรมชาติด้วยภูมิปัญญาดั้งเดิม ถ้ามีการคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวอย่างสะดวกสบายจะทำให้ท้องถิ่นได้รับเอาวัฒนธรรมสมัยใหม่เข้าไปอย่างรวดเร็วเกินไป ทำให้เกิดการสูญหายของวัฒนธรรมดั้งเดิม หรือเสื่อมเสียไป ซึ่งไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวรูปแบบนี้ ดังนั้นจากการสำรวจข้อมูลทางการวิจัยสามารถสรุปได้ว่าในการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนี้ การคมนาคมไม่ต้องสะดวกสบาย ผู้เดินทาง หรือนักท่องเที่ยวจะได้รับรู้ถึงบรรยากาศของการเดินทางสู่ชุมชนท้องถิ่นในชนบทอย่างแท้จริง และพาหนะที่ใช้ในการนำนักท่องเที่ยวไปยังพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวประเภทนี้จึงจำเป็นต้องจัดหารถที่มีความเหมาะสมกับพื้นที่ที่มีความลาดชันสูงในเขตตำบลแม่วิน ดังนั้นรถ

ที่ใช้จะเป็นรถรับจ้างเส้นทางเชียงใหม่-สันป่าตอง-บ้านกาด หรือรถกระบะ รถตู้ และรถขับเคลื่อน 4 ล้อ แต่จะต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของการท่องเที่ยวที่สูงที่สุด

5.1.3.2 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และระบบสาธารณูปโภคที่สำคัญจะต้องจัดให้มีขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกในชั้นพื้นฐานต่อการท่องเที่ยวในพื้นที่บ้านห้วยอีค่างประกอบด้วย

- สถานที่จอดรถ ควรมีเสนอโครงการปรับปรุงสภาพพื้นที่ ให้มีความเหมาะสม สำหรับการรองรับนักท่องเที่ยว โดยการปรับพื้นที่ซึ่งในปัจจุบันเมื่อมีฝนตกทำให้น้ำกัดเซาะหน้าดิน ทำให้ไม่มีพื้นที่ในการจอดรถรับและส่งนักท่องเที่ยวได้สะดวก

- สถานที่พักแรม ลักษณะที่พักควรจะต้องมีการประสานกับตัวแทนชุมชนท้องถิ่น ที่จะต้องเตรียมจัดทำที่พักแรมให้กับนักท่องเที่ยวในลักษณะการนำเที่ยวที่มีการพักค้างแรม ที่พักควรมีการจัดให้เป็นเอกลักษณ์เป็นเช่นเดียวกับหมู่บ้าน และมีการอำนวยความสะดวกในเรื่องเครื่องนอนต่างๆ และการดูแลรักษาความสะอาดของที่พักด้วย

- การบริการห้องน้ำสาธารณะ ควรจัดบริเวณที่เหมาะสมเพื่อจัดสร้างห้องน้ำสาธารณะ เพื่อเป็นการส่งเสริมการรักษาสุขอนามัยในท้องถิ่น และการจัดแบ่งความเป็นสัดส่วนระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่น

- การจัดสถานที่แสดงผลผลิต หรือผลิตภัณฑ์ ของหมู่บ้านเพื่อจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว โดยจัดออกมาในรูปแบบของสหกรณ์หมู่บ้านและมีคณะกรรมการของหมู่บ้านในการดูแล และบริหารจัดการเอง

- การบริการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ท้องถิ่น ควรมีการจัดหา ฝึกอบรมความรู้การเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น เพื่อบริการให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ภูมิปัญญาเกี่ยวกับท้องถิ่นของตนให้กับนักท่องเที่ยว

5.1.3.3 ด้านสภาพแวดล้อม เนื่องจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น ดังนั้นประเด็นสำคัญของการท่องเที่ยวในรูปแบบนี้คือการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบนิเวศการเกษตรของภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นหลัก ส่วนความสวยงามตามธรรมชาติจะเป็นองค์ประกอบรองลงไป สำหรับหมู่บ้านห้วยอีค่างมีความสมบูรณ์ในทางระบบนิเวศและมีความสมดุลระหว่างชุมชนท้องถิ่นกับสภาพแวดล้อมเหมาะแก่การศึกษาของผู้ ที่สนใจอย่างยิ่ง

5.1.3.4 ด้านขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่ ในลักษณะของการท่องเที่ยวในรูปแบบนี้จะต้องเป็นความสมัครใจของนักท่องเที่ยวเป็นสำคัญ ซึ่งประกอบด้วย

- นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาอาจมาด้วยตนเอง หรือการผ่านตัวแทนด้านการท่องเที่ยวก็ได้ แต่ต้องเป็นกลุ่มขนาดเล็กมีจำนวนของนักท่องเที่ยวต่อครั้งไม่เกิน 10 คน

- การจัดรายการนำเที่ยวในพื้นที่ ที่มีความเหมาะสมมากที่สุดคือ 3 วัน 2 คืน หรือ 1 วัน ขึ้นอยู่กับการจัดโปรแกรมให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว และกิจกรรมในพื้นที่ด้วย

5.1.3.5 ด้านการบริหารจัดการของการเตรียมความพร้อมหมู่บ้านห้วยอีค่างให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางเกษตรระบบเหมืองฝาย และการบริหารจัดการพื้นที่ท่องเที่ยวใกล้เคียงจากการศึกษาวิจัยพบว่าหมู่บ้านห้วยอีค่างควรมีการปรับปรุงแก้ไขและเตรียมการต่าง ๆ ดังนี้

- จัดตั้งคณะกรรมการการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน โดยเลือกตัวแทนของคนในหมู่บ้านที่มีคุณสมบัติเหมาะสม เพื่อการรักษาผลประโยชน์ต่างๆ จากการท่องเที่ยวให้ท้องถิ่นได้รับประโยชน์มากที่สุด

- การรักษาผลประโยชน์จากรายได้ของการท่องเที่ยว ควรให้องค์การบริหารส่วนตำบล คณะกรรมการการท่องเที่ยว และชาวบ้านร่วมกันคิดหาแนวทางการวางระบบจัดเก็บรายได้ หรือค่าเข้าชมสถานที่ จากบริษัทนำเที่ยวหรือนักท่องเที่ยว ตามความเหมาะสม

- การจัดทำกฎระเบียบ และการรักษากฎระเบียบของแหล่งท่องเที่ยว ควรใช้กฎระเบียบที่หมู่บ้านจัดทำขึ้น และจัดทำกฎระเบียบด้านการท่องเที่ยวในหมู่บ้านเพิ่มเติมอีกส่วนหนึ่ง โดยให้คณะกรรมการหมู่บ้านด้านการท่องเที่ยวเป็นผู้ออกกฎ โดยมีองค์การบริหารส่วนตำบล และตัวแทนการท่องเที่ยวภาคเหนือเขต1 เป็นที่ปรึกษา

- การจัดสรรงบประมาณรายจ่าย ให้คณะกรรมการการท่องเที่ยวจัดทำ การจ้าง มีคฤหัสถ์ท้องถิ่น ฝ่ายบริการจำหน่ายสินค้าของที่ระลึก และฝ่ายบริการอาหารและเครื่องดื่ม

- การบำรุงดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านห้วยอีค่าง เป็นหน้าที่ของชาวบ้านทุกคนที่จะต้องร่วมมือ ร่วมใจ ในการดูแลรักษา พื้นที่ของชุมชนของตนให้คงสภาพที่ดีไว้ตลอดไป เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

- การรักษาความปลอดภัย ให้อยู่ภายใต้ของการดูแลโดยอาสาสมัครรักษาความปลอดภัยของหมู่บ้าน และสถานีตำรวจประจำตำบลด้วย

5.1.3.6 ด้านความหลากหลายของกิจกรรมในพื้นที่ท่องเที่ยวตำบลแม่วิน ซึ่งมีความพร้อมในด้านของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวประเภทต่างๆ เช่น การขี่ช้าง การล่องแพ การ

เดินป่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวทางธรรมชาติ การศึกษาวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น เป็นต้น

5.2 อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงเกษตรในระบบเหมืองฝายของภูมิปัญญาชาวบ้าน ณ หมู่บ้านห้วยอีค่าง ตำบลแมวิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยมีข้อสังเกตที่เกี่ยวข้องกับงานชิ้นนี้หลายประการ ด้วยการนำเอาหลักการและแนวคิดต่างๆ ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามาตั้งแต่เริ่มต้นการศึกษาวิจัย เพื่อนำมาใช้ในการสนับสนุนให้การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น โดยที่จะอภิปรายถึงงานวิจัยฉบับนี้ ดังนี้

การศึกษาความพร้อมของหมู่บ้านห้วยอีค่าง ในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรระบบเหมืองฝาย เนื่องมาจากการมีแผนการท่องเที่ยวปี ค.ศ.2000 ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ที่มีการส่งเสริมและพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยว ที่สะท้อนถึงภูมิปัญญาและวิถีชีวิตของชุมชนในด้านการเกษตรกรรมขึ้น เป็นการกระจายการท่องเที่ยวสู่ภูมิภาครวมถึงการเพิ่มทางเลือกใหม่ในการเดินทางเพื่อการศึกษาและการท่องเที่ยว สำหรับชุมชนท้องถิ่นกับการท่องเที่ยวรูปแบบนี้ทำให้เกิดการสร้างรายได้เพิ่มขึ้นให้กับชาวบ้าน เพราะรายได้ของชุมชนท้องถิ่นโดยรวมจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรมไม่มากนัก ดังนั้นการท่องเที่ยวประเภทนี้จะสร้างรายได้ให้ท้องถิ่นเพิ่มขึ้น ด้วยการใช้ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่มีอยู่แล้วในท้องถิ่น อาทิเช่น ภูมิปัญญา ความเชื่อ พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต การทำการเกษตร ให้เกิดประโยชน์รวมถึงเป็นการช่วยแก้ไขปัญหาการว่างงานในบางฤดูกาลและการเลิกจ้างของสถานประกอบการในเมืองในช่วงสภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ทำให้เกิดการกระจายรายได้ไปสู่ชนบท และทำให้พื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเป็นที่รู้จักในกลุ่มของนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจการท่องเที่ยวและการศึกษาประเภทนี้ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ สอดคล้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวของไทยในปี ค.ศ. 2000-2001 “Amazing Thailand 2000 Enchantment for the Next Thousand Years” ทั้งนี้ด้วยการศึกษาความพร้อมเพื่่อมุ่งส่งเสริมและ พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของหมู่บ้านห้วยอีค่าง ที่มีความพร้อมในปัจจุบันพื้นฐานด้านความแข็งแรงของภูมิปัญญาชาวบ้านทางด้านการเกษตรกรรมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ มาเป็นสิ่งสำคัญของการท่องเที่ยวในพื้นที่นี้

ฐลสิทธิ์ ฐชาติ (2543) กล่าวว่า การประยุกต์แนวคิดเกี่ยวกับระบบนิเวศทางวิทยาศาสตร์มาเป็นแนวคิดทางนิเวศวัฒนธรรมเพื่อให้สอดคล้องกับระบบนิเวศป่าและชุมชนท้องถิ่น ซึ่งต้องพึงพิงระบบนิเวศป่าจากแนวคิดดังกล่าวทำให้เราทราบถึงวัฒนธรรมและวิถีชีวิตความสัมพันธ์ระหว่าง

ชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงกับดิน น้ำ ป่า เพื่อการดำรงชีวิต และการอนุรักษ์ทรัพยากรดังกล่าวในลักษณะการใช้แบบยั่งยืน ด้วยการสร้างข้อห้าม บทลงโทษ ข้อบังคับของชุมชนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อทางสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ และในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงซึ่งขึ้นอยู่กับการพัฒนาทางสังคม แต่การเปลี่ยนแปลงนั้นควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของ วัฒนธรรมเดิมทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้เกิดการล่มสลายทางวัฒนธรรม

ผลที่เกิดขึ้นจากการศึกษาวิจัย นอกจากตอบสนองวัตถุประสงค์ในเรื่องของ แนวทางการใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านการทำเกษตรกรรมระบบเหมืองฝาย และความพร้อมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ในพื้นที่ตัวอย่างบ้านห้วยอีค่าง ซึ่งการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนได้เข้าไปยังหมู่บ้านอื่นแล้ว ผลที่เกิดขึ้นอย่างหนึ่งทำให้ผู้วิจัยทราบถึงความแข็งแกร่งของชุมชน ท้องถิ่นด้านวัฒนธรรม ประเพณี ทางเกษตรหรือที่เกี่ยวกับน้ำ เพื่อพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวในรูปแบบดังกล่าวได้อย่างเหมาะสมต่อไป ดังที่ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2540) กล่าวว่า การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นส่วนหนึ่งของการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หมายถึง การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และสุนทรียภาพ พร้อมกับรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม และขบวนการทางระบบนิเวศวิทยาไว้ เป็นการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว สร้างรายได้ให้ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยว และสร้างความพึงพอใจให้แก่ประชาชนเจ้าของท้องถิ่น ในขณะที่เดียวกันก็ป้องกันและรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม สภาพแวดล้อมทางการท่องเที่ยวให้คงอยู่สืบไปด้วย

การศึกษาวิจัยความพร้อมของหมู่บ้านห้วยอีค่าง พบว่าการให้การศึกษาและการสร้างจิตสำนึก เป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญยิ่งประการหนึ่ง คือ การศึกษาที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างจิตสำนึก ความรู้สึก และการปฏิบัติตนที่เหมาะสมอย่างมีความรับผิดชอบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2542) กล่าวถึงการให้การศึกษาและความเกี่ยวข้องของชุมชนท้องถิ่น ในกระบวนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศประกอบด้วย

1. ขอบเขตการให้การศึกษา การศึกษาเป็นขบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคล เพื่อให้มีพฤติกรรมไปในทิศทางที่ตรงกับจุดมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้ โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1.1 เพื่อพัฒนาทักษะ ทักษะคติ และค่านิยมใหม่ในรูปแบบที่คนสามารถร่วมกัน ตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการและการดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยว และการป้องกันการเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมได้ด้วยตนเอง

1.2 เพื่อเพิ่มความตระหนักในความรับผิดชอบของคน ความรู้สึกเป็นศูนย์กลางของการกระทำต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการด้านการท่องเที่ยว และเชื่อมโยงถึงคุณภาพของ สิ่งแวดล้อมในระยะสั้นและระยะยาว

1.3 เพื่อพัฒนาทักษะและทัศนคติที่เหมาะสมต่อการมีส่วนร่วม กระบวนการกลุ่ม และความร่วมมือที่เหมาะสมสอดคล้องในทุกระดับ

2. การเรียนรู้ร่วมกัน กระบวนการเรียนรู้ในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง และสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง เป็นการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการ โดยเฉพาะประชาชนในท้องถิ่น เพื่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว การบริการ และกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสม เพื่อให้มีผลกระทบต่อการพัฒนาและสภาพแวดล้อมน้อยที่สุด โดยมีหลักในการร่วมกันคิด ตัดสินใจ และปฏิบัติการ ตลอดจนการรับผลประโยชน์ที่เหมาะสมเป็นที่น่าพอใจของทุกฝ่าย กระบวนการทางการศึกษาจึงเป็นกระบวนการที่ทุกฝ่ายต้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยเริ่มจากการศึกษาสภาพความต้องการ การเปลี่ยนแปลง ระบุปัญหาที่ชัดเจน วิเคราะห์ปัญหา และสาเหตุที่เป็นปฏิกิริยาแห่งปัญหา กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของแผนงาน กำหนดโครงการแก้ไข กำหนดวิธีดำเนินการ โครงการ กำหนดวิธีการประเมินผล ดำเนินการประเมินผลเป็นวัฏจักรที่ต่อเนื่องในทุกๆ รอบ จนเกิดการเรียนรู้ที่พัฒนาไปสู่สิ่งที่ดีขึ้นเป็นลำดับ

3. ความเกี่ยวข้องของชุมชนกับการท่องเที่ยว มีขอบเขต ลักษณะและรูปแบบที่หลากหลาย แต่สามารถสรุปประโยชน์ที่ชุมชนท้องถิ่นจะได้รับทางด้าน เศรษฐกิจ และสังคม ดังนี้

3.1 ประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ได้แก่

- เกิดการสร้างงาน สมาชิกชุมชนมีงานทำสืบเนื่องจากการท่องเที่ยวเกิดขึ้น
- เกิดการพัฒนาอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการบริการการท่องเที่ยว
- เกิดระบบตลาด เมื่อมีการจัดหาเครื่องอุปโภคบริโภค ปัจจัยต่างๆ ที่จำเป็นต่อการบริการท่องเที่ยว

- เกิดการผลิตวัตถุดิบท้องถิ่นเพื่อป้อนระบบตลาด
- มีรายได้จากแหล่งรายได้ใหม่ ที่เกิดจากการท่องเที่ยว
- ครอบครัวชุมชนจะมีรายได้เพิ่มขึ้น ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม

3.2 ประโยชน์ทางสังคม

- เกิดการพัฒนาในทางสร้างสรรค์ขึ้นในสังคม
- มีการติดต่อทางสังคมที่มีรูปแบบมากขึ้น

- จะมีสัญญาทางสังคมเกิดขึ้นอันเนื่องจากการตกลงในสิทธิ หน้าที่และความรับผิดชอบต่างๆ ที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับระบบของการท่องเที่ยวของสมาชิกชุมชน
- สาธารณูปโภคของชุมชน อาจได้รับการพัฒนาหรือปรับปรุงเนื่องจากการท่องเที่ยว
- สมาชิกชุมชนจะถูกกระตุ้นให้สนใจพัฒนาการศึกษาของตนเองและหมู่คณะ
- จะเกิดการพัฒนาด้านสาธารณสุข
- การบริการสังคมด้านอื่น เช่น ความปลอดภัย และการมีระเบียบอิสระของสังคมจะได้รับการเอาใจใส่มากขึ้น

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรในระบบเหมืองฝายของชุมชนท้องถิ่นบ้านห้วยอีค่าง ปัจจุบันยังไม่มีการจัดการการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ และผู้บริหารส่วนท้องถิ่นยังขาดความเข้าใจที่ตรงกันในเรื่องของระบบของการท่องเที่ยว ที่ประกอบด้วย 3 ระบบคือ 1) ทรัพยากรการท่องเที่ยว ซึ่งประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยว หรือทรัพยากรการท่องเที่ยว รวมถึงวัฒนธรรม ประเพณี กิจกรรมด้านการท่องเที่ยวด้วย 2) การบริการการท่องเที่ยว คือ การบริการ หรือกิจกรรมที่มีผลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่นั้น 3) การตลาดท่องเที่ยว เป็นส่วนของความต้องการในการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับ นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และประชาชนในพื้นที่ ซึ่งในปัจจุบันหมู่บ้านห้วยอีค่างไม่ได้ทำตามหลักการข้อที่ 2 และ 3 ที่กล่าวมาข้างต้น ดังนั้นถ้ามีการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างสมบูรณ์จะต้องมีการพัฒนาส่วนที่เหลืออย่างต่อเนื่องพร้อมกันด้วย

จากการศึกษาความพร้อม ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรระบบเหมืองฝายของภูมิปัญญาชาวบ้าน ที่หมู่บ้านห้วยอีค่าง นั้นมีความพร้อมในปัจจุบันพื้นฐานทางวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต แต่ถ้าจะพัฒนาด้านการท่องเที่ยวให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบยั่งยืนนั้น มีแนวทางเป็นไปได้อย่างสูงเพราะศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวบ้านห้วยอีค่าง และหมู่บ้านใกล้เคียงในเขตพื้นที่ ตำบลแม่วิน นั้นมีความหลากหลายทั้งทาง ชีวภาพ ระบบนิเวศ ความเชื่อและภูมิปัญญาชาวบ้าน รวมถึงกิจกรรมต่างๆ เช่น การล่องแพ ชีชีช้าง เป็นต้น โดยเฉพาะจุดเด่นของบ้านห้วยอีค่าง คือ วัฒนธรรมและประเพณีความเชื่อของชาวเขา ในการทำเกษตรกรรม และการดำรงชีวิตให้เข้ากับสถานะแวดล้อมตามธรรมชาติ ดังนั้นถ้าเราสามารถผนวกสถานที่ท่องเที่ยวประเภทต่างๆ เข้าด้วยกัน โดยมีคณะกรรมการหมู่บ้านและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจท่องเที่ยวภายในพื้นที่ ได้จัดโปรแกรมการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ จะทำให้มีนักท่องเที่ยวเข้าไปเยี่ยมชมอย่างต่อเนื่องทุกฤดูกาลท่องเที่ยว ดังนั้นการศึกษาความพร้อม และการนำภูมิปัญญาด้านการเกษตรของชาวบ้านมาใช้เป็นวิทยาทานถ่ายทอดให้กับนักท่องเที่ยว ได้เข้าใจถึงความลง

ตัวและกลไกของวิถีชีวิตที่แฝงไว้ด้วยการรักษาระบบนิเวศ และการอนุรักษ์ตามหลักสมัยใหม่ และเพื่อเป็นการส่งเสริมการรักษาวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ของชุมชนท้องถิ่นให้คงความมีเอกลักษณ์สืบไป การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ศึกษาเพื่อการนำไปใช้วางแผนการลดผลกระทบทางลบ ที่มีต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวและวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น โดยการให้ความรู้ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยว อาจจะออกมาในรูปแบบของสื่อต่างๆ ตลอดจนการอธิบายโดยมัคคุเทศก์ และมัคคุเทศก์ท้องถิ่น เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวมีความรู้ความเข้าใจ ได้รับความสนุกสนาน เพลิดเพลิน พร้อมด้วยการสร้างจิตสำนึกให้กับนักท่องเที่ยวในด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และถ้านักท่องเที่ยวเกิดความตระหนัก การเห็นคุณค่า หรือคุณประโยชน์ของแหล่งท่องเที่ยว นั้นๆ นักท่องเที่ยวก็จะมี ความระมัดระวังในการท่องเที่ยว ไม่ให้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่นด้วย

บ้านห้วยอีค่างในปัจจุบัน มีความพร้อมด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวแต่ยังขาดความพร้อมด้านบุคลากรและการอำนวยความสะดวกในการบริการด้านการท่องเที่ยวบางประเภท ดังนั้นจากการศึกษาถ้ามีการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางการเกษตรระบบเหมืองฝาย ควรให้สอดคล้องกับ สันติ ชูตินธรา (อ้างถึงใน เดชา ไต้งสูงเนิน, 2543) กล่าวว่า การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ประสบความสำเร็จนั้นต้องรู้ ต้องเข้าใจ ถึงหัวใจหรือตัวตนของพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว นั้นๆ ในความคิดความรู้สึกของนักท่องเที่ยว สารูปของแหล่งท่องเที่ยวเป็นเสน่ห์ที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวนึกถึงและพอใจที่จะได้เดินทางมาสัมผัส ชื่นชม การพัฒนาพื้นที่หากไม่คำนึงถึงสารูปของพื้นที่อาจทำให้แหล่งท่องเที่ยวนั้นสูญเสียสารูปเดิมไป ซึ่งจะทำให้เกิดผลต่อความรู้สึกของนักท่องเที่ยวในแง่ลบ เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางมาถึงและไม่สามารถพบกับสิ่งที่นักท่องเที่ยวคาดหวังไว้ ทำให้เกิดแนวโน้มในการตัดสินใจไม่มาสถานที่นั้นอีก หรือเปลี่ยนสถานที่ใหม่ในการเดินทาง ดังนั้นจะส่งผลต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในทางลบหรือการไม่ประสบความสำเร็จในการพัฒนานั้นเอง

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ได้มาซึ่งข้อสรุปหลายประการ และสะท้อนให้เห็นถึงความจริงที่เกิดขึ้น ณ ปัจจุบันของวิถีชีวิตและภูมิปัญญาของชุมชนท้องถิ่น ในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมอยู่ตลอดเวลาซึ่งผลให้เกิด ความเชื่อ พิธีกรรมต่างๆ ที่ยังคงความเป็นเอกลักษณ์สืบทอดจากบรรพบุรุษ นำมาประยุกต์เข้าสู่การท่องเที่ยวเพื่อนำวิทยาการของท้องถิ่นที่ศึกษาในครั้งนี้มาเสนอต่อ หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องร่วมกัน อนุรักษ์ พื้นฟู ภูมิ

ปัญญาดั้งเดิมคู่กับชุมชนท้องถิ่นตลอดไป ดังนั้นผู้วิจัยขอเสนอความสำคัญของประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

1) ต้องมีการวางแผนเพื่อจัดตั้งคณะกรรมการหมู่บ้านดูแลรับผิดชอบด้านการท่องเที่ยว ในการประสานงานกับหน่วยงานของรัฐ และผู้ประกอบการนำเที่ยว เพื่อรักษามลประโยชน์ให้กับชุมชนท้องถิ่นมากที่สุด และป้องกันการรับวัฒนธรรมสมัยใหม่เข้าไปในหมู่บ้านเร็วเกินไป รวมถึงการประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนท้องถิ่นกับองค์กรภายนอกอย่างต่อเนื่อง เพื่อลดภาวะของความขัดแย้งให้เกิดความสามัคคีในการทำงานร่วมกันของท้องถิ่น และเพิ่มขีดความสามารถของท้องถิ่นในการต่อรองให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ของคนส่วนรวมแห่งท้องถิ่นเป็นสำคัญ รวมถึงการดูแลเรื่องการกระจายรายได้ที่เป็นผลมาจากการท่องเที่ยวอย่างทั่วถึง ดังนั้นการร่วมปรึกษาหารือร่วมกับชาวบ้านให้เข้าใจถึงโครงการด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรระบบเหมืองฝาย และขอให้ชาวบ้านคัดเลือกตัวแทนเพื่อประกอบเป็นคณะกรรมการท่องเที่ยวของหมู่บ้านจำนวน 5 คน เป็นประธาน 1 คน และกรรมการ 4 คน เพื่อทำหน้าที่ในการวางแผน การจัดการการท่องเที่ยว รวมทั้งการประสานงานกับคณะกรรมการหมู่บ้าน องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การพัฒนาเอกชน ผู้ประกอบการนำเที่ยว และรับผิดชอบในการวางแผนงานด้านการท่องเที่ยวที่ร่วมกันจัดขึ้น รวมทั้งมีการจัดสรรแบ่งปันรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่น โดยมีการหักรายได้บางส่วนเพื่อเข้ากองทุนหรือสหกรณ์ของหมู่บ้านต่อไป

2) การให้ความสำคัญในการศึกษาภูมิปัญญา เพื่อการรวบรวมภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรกรรมของชาวบ้านด้วยการสนทนา สังเกตและจัดทำการรวบรวมแยกหมวดหมู่ให้เป็นเอกสาร เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการอ้างอิงและถ่ายทอดให้กับนักท่องเที่ยวได้ โดยที่ข้อมูลเหล่านี้ถ้าใช้วิธีการถ่ายทอดแบบเดิมก็อาจสูญหายไปกับคนรุ่นใดก็ได้ตามกาลเวลา หรืออาจทำให้ข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมก็ได้ ส่วนผู้ที่ทำการศึกษารื่องดังกล่าวจะได้เข้าใจถึงแนวความคิดของภูมิปัญญาชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง ในทุกๆ ด้านของความเชื่อและการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไปพร้อมกับการดำรงอยู่ของวิถีชีวิตต่อไป

3) การฝึกอบรมให้ความรู้ ในด้านความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ให้บุคลากรที่เข้ามามีส่วนร่วมกับการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็นความรู้เชิงเทคนิค เช่น การบริหารจัดการบัญชี การฝึกอบรมภาษา การพัฒนาผลผลิต และการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณี และพิธีกรรมดั้งเดิม การจัดการเกี่ยวกับความขัดแย้ง และการฝึกอบรมผู้นำชุมชนรุ่นใหม่ เพื่อเตรียมการเข้ามารับหน้าทีการบริหารจัดการของชุมชน จะทำให้ทุกฝ่ายของชุมชนท้องถิ่น

ถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมีทิศทางหรือเป้าหมายของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีความชัดเจน จะเป็นการเตรียม และพัฒนาบุคลากรในท้องถิ่นตอบสนองกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

4) มีการจัดประชุมเพื่อหาแนวทางการจัดการในการประสานงาน ระหว่างหน่วยงานภาครัฐทุกองค์กรที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลแม่วิน ให้มีแนวทางการปฏิบัติ ร่วมกันและมีความชัดเจนไม่ซ้ำซ้อนกัน เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นและสภาพแวดล้อมมากที่สุด โดยอาจจัดให้มีหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล แล้วประสานงานกับหน่วยงานอื่น เช่น สำนักงานอำเภอ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานป่าไม้ เป็นต้น เพื่อให้ทราบถึงการวางแผน แผนงาน และแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากขึ้น

5) ต้องมีการจัดการในการวางแผนจัดระบบการท่องเที่ยวภายในหมู่บ้าน เพื่อให้ เกิดการท่องเที่ยวแบบครบวงจร ประกอบด้วย

5.1) การให้ข้อมูลข่าวสารการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง เพื่อเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้เป็นที่รับรู้ต่อสังคมภายนอก ด้วยการจัดทำสื่อเผยแพร่ โปรแกรมท่องเที่ยวของชุมชน โดยผ่านช่องทางต่างๆ หลายระดับเช่น ระดับชุมชน จัดทำป้าย เครื่องหมายบอกสถานที่ท่องเที่ยวทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษบริเวณสถานที่สำคัญต่างๆ ก่อน ถึงหมู่บ้านห้วยอีค่าง ระดับจังหวัดและระดับภูมิภาค ให้จัดทำโบรชัวร์ผ่านประชาสัมพันธ์จังหวัด และธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น บริษัทนำเที่ยว โรงแรม ร้านอาหาร เป็นต้น ส่วนใน ระดับนานาชาติ ให้จัดทำ Home-page ผ่านระบบอินเทอร์เน็ตของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย หรือของบริษัทนำเที่ยวก็สามารถทำได้

5.2) ความพร้อมทางด้านที่พัก ในการท่องเที่ยวในลักษณะ Homestay จะมีการใช้ที่พักของชุมชนท้องถิ่น ที่จำเป็นจะต้องจัดสร้างขึ้นโดยการคำนึงถึงเอกลักษณ์ของท้องถิ่นเป็นสำคัญ การสร้างบ้านเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในแต่ละครั้งไม่เกิน 10-12 คน ควรเป็นบ้าน จำนวน 1 หลังคาเรือน โดยแบ่งออกเป็น 2 ห้องใหญ่แยกระหว่างชายกับหญิง มีการเดินระบบไฟฟ้าเพื่ออำนวยความสะดวก การจัดทำห้องน้ำบริเวณใกล้ๆ กับตัวบ้านพัก โดยแบ่งเป็นห้องน้ำชาย จำนวน 3 ห้อง ห้องน้ำหญิงจำนวน 3 ห้อง และห้องอาบน้ำชายจำนวน 3 ห้อง ห้องอาบน้ำ หญิงจำนวน 3 ห้อง จึงจะสามารถรองรับการท่องเที่ยวในลักษณะ Homestay ได้ ส่วนการดูแล ความสะอาดกลบคาย ความสะอาด จะจัดการโดยคณะกรรมการของหมู่บ้าน

5.3) กิจกรรมทางด้านการท่องเที่ยว โดยมีเป้าหมายในการพัฒนา กิจกรรมต่างๆ ของหมู่บ้านห้วยอีค่าง เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรระบบเหมืองฝาย และการท่องเที่ยว

เชิงเกษตรวัฒนธรรม สำหรับกิจกรรมเส้นทางการเดินเพื่อการศึกษา(Walking Trails) สามารถเดินศึกษาในบริเวณหมู่บ้านได้ถึง 3 เส้นทาง คือ 1. เดินรอบหมู่บ้าน เพื่อทำการศึกษาวิตีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนท้องถิ่นใช้ระยะเวลาประมาณ 2 ชั่วโมง 2. เดินศึกษาพิธีกรรม ความเชื่อ ภูมิปัญญา บริเวณลำเหมืองและฝาย จะได้รับความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนท้องถิ่นกับน้ำ และเกิดการอนุรักษ์ รวมถึงการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นอันฉานฉลาด ในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้อย่างดีใช้ระยะเวลาประมาณ 4 ชั่วโมง 3. การศึกษาบริเวณที่ทำการเกษตรแบบขั้นบันไดของหมู่บ้าน เพื่อศึกษาวิถีทำการเกษตรแบบดั้งเดิมในการเพาะปลูก เพื่อยังชีพ และการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจ

5.4) การแสดงและการจำหน่ายของที่ระลึก ในหมู่บ้านควรมีการร่วมกันจัดตั้งสหกรณ์ของหมู่บ้านขึ้น เพื่อรับเอาผลผลิตที่ผลิตขึ้นได้ในหมู่บ้านส่วนหนึ่งนำมารวมกัน เพื่อจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว อย่างนี้จะเป็นการส่งเสริมรายได้และการกระจายรายได้ไปสู่ท้องถิ่น รวมถึงสหกรณ์จะหักจากรายได้บางส่วน เพื่อการเก็บไว้ใช้พัฒนาหมู่บ้านต่อไปได้อีกด้วย สำหรับหมู่บ้านห้วยอีค่าง ควรมีสหกรณ์บริเวณด้านหน้าของหมู่บ้านจำนวน 1 แห่ง ก็เพียงพอต่อการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

6) ต้องให้บริษัทผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว เข้ามาสร้างความสัมพันธ์และศึกษาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรระบบเหมืองฝายของท้องถิ่นอย่างจริงจัง เพื่อสร้างความเข้าใจในชุมชนท้องถิ่นและให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกันระหว่างผู้ประกอบการกับชุมชนท้องถิ่น ในการศึกษาด้านภูมิปัญญา พิธีกรรม และความเชื่อ จะได้ถ่ายทอดไปสู่นักท่องเที่ยวที่เป็นข้อมูลที่แท้จริง โดยผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวจะต้องเข้ามาอธิบายถึงโครงการจัดทำการท่องเที่ยวประเภทนี้ ให้กับคณะกรรมการการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน ได้ทราบถึงวัตถุประสงค์ เป้าหมายของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร การมีส่วนร่วมของท้องถิ่น และการตกลงในการวางแผน การจัดการร่วมกัน และประโยชน์ที่ท้องถิ่นจะได้รับ การท่องเที่ยวประเภทนี้จะไม่ใช่วิธีการท่องเที่ยวแบบฉาบฉวย ในการศึกษาแค่ระบบนิเวศธรรมชาติเท่านั้น แต่ควรพิจารณาให้ลึกลงไปถึงระบบนิเวศทางวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นที่มีความเข้มแข็งด้วย เพราะสิ่งนี้คือจุดเด่นที่สำคัญในการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวเข้ามาศึกษาหาความรู้ในวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น ที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของตนเองในด้าน วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ และวิถีชีวิต ที่มีความผูกพันกับสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ

7) ต้องให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมและมีบทบาทให้มากขึ้น ในการจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อต้องการให้เจ้าของพื้นที่ได้แสดงความคิดเห็น ความต้องการ

และความพึงพอใจสูงสุด ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นรายได้เสริมของหมู่บ้าน และจะต้องช่วยกันจัดการดูแลไม่ให้เกิดผลกระทบทางลบต่อสภาพแวดล้อม และวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น เพื่อการพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างต่อเนื่องด้วยวิธีการวางแผน จัดการไว้ล่วงหน้า รวมถึงการกระจายงานเพื่อให้เกิดการบริการโดยชุมชนท้องถิ่นแบบครบวงจร และเกิดกระจายรายได้อย่างทั่วถึงในหมู่บ้านจะได้ลดปัญหาของความขัดแย้งต่างๆ ของท้องถิ่น และสร้างความเข้าใจที่ตรงกันในทางปฏิบัติเพื่อพัฒนาสู่การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

8) ต้องสร้างความเข้าใจและจิตสำนึกที่ดีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรระบบเมืองฝาย ให้กับชุมชนท้องถิ่น ด้วยการเริ่มต้นจากการอบรมผู้นำท้องถิ่น คณะกรรมการท่องเที่ยวของหมู่บ้านห้วยอีค่าง และกระจายสู่ชุมชนท้องถิ่นในภาพรวม เพื่อสร้างจิตสำนึกด้านการท่องเที่ยวโดยมุ่งเน้นให้เกิดความหวงแหนพื้นที่ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ และการช่วยกันรักษาสมดุลของระบบนิเวศ ดังนั้นจึงเป็นการวางรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาสู่การท่องเที่ยวเชิงเกษตรระบบเมืองฝายแบบยั่งยืนต่อไป

9) ต้องตระหนักถึงขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว (Carrying Capacity) ทั้งทางด้านกายภาพ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ และด้านสิ่งแวดล้อม ดังนั้นการตระหนักถึงเรื่องดังกล่าวจะทำให้การท่องเที่ยวไม่ส่งผลกระทบด้านลบ หรือไม่ทำให้เกิดการล่มสลายทางการท่องเที่ยวขึ้นในพื้นที่นั้น

10) ต้องมีการกระจายการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างคุ้มค่าและทั่วถึงในพื้นที่ตำบลแม่วิน ซึ่งประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวมากมายหลายประเภท ดังนั้นการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวของบริษัทนำเที่ยว ควรจะต้องมีการระบุเป้าหมายของรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างชัดเจน และมีการกระจายกิจกรรมทางด้านการท่องเที่ยวจากพื้นที่หลักไปยังพื้นที่ใกล้เคียงในตำบลแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ เช่นนี้จะทำให้เกิดการสร้างแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมายังพื้นที่หมู่บ้านห้วยอีค่าง และพื้นที่ของตำบลแม่วินในทุกฤดูกาลท่องเที่ยว

5.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ผลที่เกิดขึ้นจากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในครั้งต่อไป ดังนี้

1) ควรทำการศึกษาในเรื่องผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในระบบเมืองฝายที่ต่อชุมชนท้องถิ่นบ้านห้วยอีค่าง เพื่อหาแนวทางการวางแผนป้องกัน และแก้ไข ในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

2) ควรทำการศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาหมู่บ้านห้วยอีค่างให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรระบบเหมืองฝายของภูมิปัญญาชาวบ้าน ที่ประสบความสำเร็จทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแบบยั่งยืน และเป็นการเสริมความต่อเนื่องของงานวิจัยนี้

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University